

**Riigikohtunik Saale Laose eriarvamus põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi
23. septembri 2015 otsusele nr 3-4-1-13-15**

Nõustun lähtekohaga (otsuse p 41), et olukorras, kus karistusõiguse kehtestamisel on seadusandjal lai otsustusruum, kuid mille põhiseaduspärasuse kohtulik kontroll ei ole välistatud, peavad karistusõiguse normi põhiseadusevastaseks tunnistamiseks olema kaalukad põhjused. Õiguslik põhiküsimus on selles, kas karistusseadustikus ettenähtud karistus – praeguses asjas KarS § 141 lg 2 sanktsiooni alammäär kuus aastat vangistust – on ilmselgelt ülemäärane arvestades X toimepandud süüteo raskust.

Kolleegiumi otsustust põhjendavad argumendid, eeskätt võrdlus karistusega inimelu võtmise ja teiste lastevastaste seksuaalkuritegude eest ning vangistuse kompleksraviga asendamise võimatus, osutavad minu hinnangul ilmsetele ebakõladele karistusseadustiku kui terviku süstemaatilisel tõlgendamisel. Nõustun kolleegiumi enamusega (kriitika otsuse p-des 46–48), et KarS §-i 141 muu sugulise iseloomuga teo lisamine ei ole seadustechniliselt õnnestunud valik, kuna vägistamisega raskendavatel asjaoludel võrdsustatakse seeläbi sanktsiooni alamäära mõttes mistahes vanuses arusaamisvõimetu lapse seksuaalsel eesmärgil puudutamise ja ühtlasi välistatakse kompleksravi kohaldamine (osaliselt) karistuse asemel.

Vaieldamatult on kuue aasta pikkune vangistus karistuse alammäärana kõrge ja selle „äratenuks” peab toimepandud kuritegu olema raske. Erimeelsust ei ole selles, et seadusandja tehtud kriminaalpoliitiline valik reageerida laste vastu toimepandud süütegudele rangelt, on ka põhiseaduslikult õigustatud. Minu arvamus lahkneb kolleegiumi enamusest aga küsimuses, kas pidades mh silmas uute kuritegude ärahoidmise ja õiguskorra kaitsmise eesmärki, võib seadusandja võrdsustada alla kümneaastase lapse suhtes toimepandud mistahes sugulise iseloomuga teo sanktsiooni alammäära tapmise eest sätestatud miinimumkaristusega. Teisisõnu jään eriarvamusel selles, kui range karistus on X teo puhul veel põhiseaduspärane, s.t ei ole ilmselgelt ülemäärane.

Mulle tundub, et otsuse põhjenduste valguses oleks kuue aasta pikkune vangistus X toimepandud teo eest põhiseaduspärane, kui seadusandja tõstaks karistuse alammäära inimelu võtmise eest ja/või muudaks kompleksravi kohaldamise eeldusi. KarS § 141 lg 2 alusel mõistetud vangistusega kaasnev faktiline vabaduspõhiõiguse riive oleks sellisel juhul sama (lühimenetluses neli aastat vabadusekaotust), osaliselt vangistuse asemel kohaldatava ravi või muude karistuse asendamisega kaasnevate tingimuste rikkumisel pöörataks mõistetud vangistus reaalselt täitmisele.

Kokkuvõtteks. Minu hinnangul põhiseadus ei keela olemuselt raskete kuritegude (üldjuhul raskendavatel asjaoludel, nt korduvus), sh lapse seksuaalse kuritarvitamise kui kõrge retsidiivsusohuga kuriteo eest näha ette sama vangistuse alammäära, mis on sätestatud inimelu kaitseks. Seega ei ole ma veendunud, et ebasüstemaatilisus karistusõiguse normide kehtestamisel on piisav, et tuvastada asjassepuutuvas osas (otsuse p 37) KarS § 141 lg 2 sanktsiooni alammäära põhiseadusvastasus ehk ilmselge ülemäärasus pidades silmas X teo ebaõiguse määra, samuti kuritegude ärahoidmise ja õiguskorra kaitsmise eesmärki. Seetõttu leian, et Tallinna Ringkonnakohtu taotlus oleks tulnud jätta rahuldamata.

Saale Laos